

Voldsmandens Veto

Hvor langt bør myndighederne egentlig gå for at beskytte ytringen af synspunkter, som med en eller anden grad af sandsynlighed kan skabe uro og ballade og måske oven i købet være til skade for Danmarks interesser i udlandet? Det vil der med det samme være delte meninger om, når det kommer til det konkrete tilfælde med Jyllands-Postens karikaturer, afhængig af hvad man rent faktisk mener om dem – og om hvem der har fremstillet og forsvaret dem, ikke mindst. Men denne form for spontan politisk, indholdsmæssig stillingtagen og kritik bringer ikke nogen klarhed om, hvilke almene principper man skal lægge til grund, uanset hvad det enkelte synspunkt konkret går ud på. Ville det ikke være meget lettere, hvis man fra begyndelsen sondrede mellem synspunkter og reaktionsmønstre, og således greb ind overfor ytringsfriheden ved at sikre sig at synspunkter med reelle faremomenter ikke fremkom i offentligheden, medmindre der virkelig var en god grund? Spørgsmålet er naturligvis retorisk, men i amerikansk jurisprudens, i diskussionen om de indbyrdes forhold mellem lovene, har man faktisk forsøgt sig med en systematisk form for afklaring om forholdet mellem ytringsfriheden, garanteret i the First Amendment, og hensynet til den offentlige orden og sikkerhed, under overskriften „Heckler’s Veto“ – man kan kalde det „Voldsmandens veto“.

Vi har allerede nævnt højesteretsdommer Wendell Holmes’ eksempel med ikke løgnagtigt at råbe „brand!“ i et fyldt teater og således fremkalde panik i en uinformeret masse. I angelsaksisk jura har man diskuteret problemet siden 1800-tallet, generaliseret under overskriften „the problem of the hostile audience“ – problemet med det fjendtlige publikum. Den simple eksempel er en person, der taler for et offentligt publikum, hvor visse tilhørere konsekvent afbryder taleren med tilråb og buhen, så det bliver umuligt for ham at gennemføre sin tale. Mere generelt er det det forhold, at en person kan hindres i at ytre sig af et fjendtligt publikum – og at staten i visse tilfælde kan nødsages til at hindre personen i at ytre sig for at hindre det fjendtlige publikum i at reagere aggressivt og bryde lov og orden. Set fra ordensmagts synspunkt kan det være at foretrække at krænke den talendes ytringsfrihed: det er meget lettere at standse en enkelt persons talestrøm end

det er at forhindre en ophidset pøbel i at gribe til vold. I mange tilfælde kan sidstnævnte skønnes umuligt af det lokale politi, der så kan slutte at den eneste handlemulighed er at hindre og endda straffe den talendes fremførelse af sine synspunkter, der under andre omstændigheder ville være fuldt lovlige at fremsætte. Følgelig har amerikansk jurisprudens vaklet mellem de to hensyn op gennem det 20. århundrede, sådan som McGaffey (1973) kortlægger det. Hun bringer en klassisk artikel ind i diskussionen: En anonym note fra Columbia Law Review 51 fremlagde i 1949 „problemet med det fjendtlige publikum“ og foreslog to grundlæggende distinktioner til diskussion af problemet. Her skelnes dels to former for ytringer og dels to former for reaktioner hos et såkaldt „fjendtligt publikum“, som kan skabe uro og bringe sikkerheden i fare med sin vrede. Det påpeges kritisk, at selve spørgsmålet om det „fjendtlige publikum“ reelt drejer sig om hvordan man fra myndighedernes side kan håndtere voldsmands trusler og angreb og fjendtlige optøjer mod den offentlige orden. Man skelner først mellem to typer talere: dem, der har som mål at fremsætte ideer og dem, der blot ønsker at fremprovokere ballade og uro. Denne sondring skal vi se nærmere på i næste kapitel i Uffe Ellemann-Jensens angreb på Jyllands-Postens Muhammedtegninger, som han mener at kunne definere udelukkende som en intenderet krænkelse af muslimer. Det tolker han som om man blot ønskede at skabe uro med den arrogante magtdemonstration, som han tillagde handlingen. Man havde ikke i sig selv noget positivt, kritisk at kommunikere, som skulle ændre modpartens holdninger ved et argument (selv om bladets ledsagende tekst hævdede noget sådant). Hans anden definition af en ytring som kritisk argumentation vil svare til definitionen her, som en udsagn, der kommunikerer en ide med henblik på at ændre modpartens syn på en sag på saglig vis. Men som vi tidligere har været inde på, er det langt fra entydigt, hvad der tæller som provokation og hvad der er dydig argumentation; det kan opfattes ganske forskelligt af forskellige publikum. Og kan man ikke ændre folks måde at anskue sociale vaner på ved at provokere dem? Netop denne argumentationsmåde har været i vælten siden Oplysningen og blev udviklet til en ideologisk strategi i løbet af tressernes kulturelle skred i Vesten, ikke mindst i Danmark. Det fører os over til publikums reaktion. Den anonyme notes anden distinktion er at kortlægge to sæt af reaktionsmønstre.

På den ene side kan publikums reaktion være en handling, der udspringer af en oprigtig vrede over en ytring, på den anden side kan den være en reaktion, der på forhånd er indstillet på at forstyrre den offentlige orden. Også her genkender vi forskellige konkrete opfattelser af reaktionerne på karikaturerne, som vi vil se nedenfor hos Uffe Ellemann-Jensen og Tøger Seidenfaden. Nogle, der som de vil tage de protesterende muslimer på ordet, vil naturligvis opfatte deres reaktion som oprigtig, spontan og såret. Andre, som bl.a. førnævnte danske forsker på Yale, Jytte Klausen, har med sin bog *The Cartoons That Shook the World* påvist, at den globale reaktion var led i en nøje planlagt kampagne, der ganske vist begyndte lokalt, men med kølig omtanke blev føjet ind i flere mellemøstlige landes udenrigspolitiske dagsorden for at fremme deres interesser. Så også her vil man få svært ved at finde frem til en almen enighed om hvad der er oprigtig og spontan vrede, og hvad der på den anden side er kalkuleret politisk taktik for at fremkalde en vis reaktion fra myndighederne (i dette tilfælde de danske myndigheder) med brud på lov og orden, der indebar voldelige demonstrationer og nedbrænding af ambassader. Måske kan man i tilfældet med reaktionerne på offentliggørelsen af karikaturerne argumentere for, at begge reaktioner kan optræde samtidig og kun vanskeligt kan skelnes, i og med at danske muslimer, som rent faktisk har set tegningerne meget tænkeligt reelt har været vrede og sårede ved synet af Kurt Westergaards portræt af profeten med en bombe i turbanen. På den anden side er det efterhånden klart, at sagen blev instrumentaliseret i en kølig strategi af muslimske ledere og fremmede magter i en helt anden sags tjeneste, der for så vidt havde meget lidt at gøre med karikaturerne i sig selv.

Kategoriseringen af disse fire intentionsmønstre i skemaet hos dem, der ytrer sig og dem, der modtager en ytring med vrede skal i noten fra 1949 tjene til at kalibrere hvad der er rigtige og forkerte beslutninger fra myndighedernes side, når ytringsfriheden tegner til at komme i konflikt med forpligtelsen til at sørge for ro og sikkerhed i et samfund:

- „1. Hvis taleren har intention om at skabe uro, kan hans tale forbydes.
2. Hvis taleren har ønske om at kommunikere sine ideer og publikum har intention om at skabe uro, kan talen tillades.
3. Hvis taleren har intention om at kommunikere sine ideer og publikum reelt er ophidset, så kan talen

(a) tillades, hvis man skønner at taleren ikke kan holdes ansvarlig for publikums intolerance; eller

(b) forbydes, i det mindste når taleren kender til faren for optøjer, hvis der er en fornemmelse af at opretholdelsen af ro og orden er vigtigere end ytringsfriheden.“ (p. 1123)

Det drejer sig med andre ord om at finde kriterier for hvordan man skal forholde sig til et såkaldt „fjendtligt publikum“ til en bestemt ytring. Skal det føjes og ytringen forhindres, eller skal dets vrede holdes nede med magt? Det fremføres, at såfremt ytringen blot har til hensigt at provokere og skabe vrede, er det berettiget at forbyde den. Hvis den der vil ytre sig, derimod virkelig har noget at meddele og kritisere, men publikum er oprigtigt såret og vredt, så skal ytringen alligevel – til trods derfor – kunne meddeles offentligheden, hvis den der fremsætter ytringen ikke kan forudsige publikums reaktion og følgelig derfor heller ikke kan holdes ansvarlig for den. Men er der en vis sandsynlighed for uro, og hersker prioriteringen af lov og orden over ytringsfriheden i det givne tilfælde, må ytringen alligevel forbydes. Altså skulle Jyllands-Postens karikaturer under disse omstændigheder være tilladt at publicere, når man ikke kunne forudse reaktionen. Men havde man haft en anelse om, hvad det kunne føre med sig, så skulle den være forbudt. Den sidste kombination er, at hvis den, der fremsætter en ytring, virkelig har noget at meddele og kritisere og bliver mødt af et i forvejen fjendtligt og kalkulerende publikum, så skal ytringen alligevel kunne fremsættes.

Som man kan se, indeholder dette skema så mange værdikriterier og usikre og lidet kontrollerbare bedømmelser, at det vil være umuligt at anvende i praksis – og det er også, hvad McGaffey argumenterer for. Man vil i realiteten kunne forvente at et hvilket som helst resultat kunne komme ud af de dilemmaer, der opvejes mod hinanden. Og hvad mere er, at mange af de indgående størrelser – talerens og især publikums intention – ofte først for alvor vil kunne undersøges og godtgøres i en senere fase, hvor – og hvis – ytringen rent faktisk kan meddeles offentligheden og reaktionens karakter bliver klar. Jytte Klausens undersøgelse bygger til eksempel på en empirisk og konkret analyse af data, der er blevet tilgængelige netop fordi det lykkedes Ægypten og andre lande at mobilisere en uro efter offentliggørelsen af karikaturerne. Det er således kun i tilbageblik, det overhovedet er blevet muligt for alvor at lodde karakteren af den fjendtlige reaktion og brugen af offentliggørelsen af karikaturerne. Skemaet er selv fyldt med de

værdikonflikter, som de mulige kontroversielle ytringer bringer til torvs. Nissen flytter med andre ord med.

Dette dilemma, som „Heckler’s Veto“ er udtryk for, er der en rig diskussion af i amerikansk jurisprudens med talrige eksempler, hvor det ikke blot er kodificeret og defineret, men hvor man også får et klart indtryk af, hvordan de juridiske løsninger igennem tiderne har fulgt de mere generelle strømninger og opfattelser i samfundet. Tendensen er således, at man i større og større omfang har lagt vægt på ytringsfriheden, hvilket i sig selv angiver en politisk tendens. Et historisk tilbageblik med nogle eksempler på dilemmaet mellem ytringsfriheden og hensynet til den offentlige orden kan illustrere dette.

I 1946 satte en borgmester i en lille by i Iowa vejafspærringer op for at forhindre Jehovas Vidner i at afholde et møde i en park, fordi lokale veteranforeninger og borgere i byen truede med at ville afbryde og forstyrre mødet. I 1968 forlangte politiet i Chicago, at en demonstration imod racediskrimination blev opløst, fordi man frygtede uroligheder fra et fjendtligt publikum. I forbindelse med implementeringen af borgerrettighedslovene i USA i 50-60’erne blev man for alvor stillet overfor problemet med et såkaldt „fjendtligt publikum“ – demonstrationer forsøgte ved adskillige lejligheder at formene sorte adgang til universiteter, skoler, offentlige parker, biblioteker og restauranter og således hindre dem i at påkalde sig deres nyvundne borgerrettigheder. Situationen udviklede sig så radikalt i 1958, at skoleledelsen i Little Rock, Arkansas, bad om udsættelse i mere end to år med at integrere sorte børn i byens skoler (McGaffey, 39). Det var en anmodning, som blev fremsat under hensyn til den offentlige orden, og som skulle udvirke, at myndighederne suspendede loven i en tilsvarende periode.

Det var den amerikanske juraprofessor Harry Kalven (1914-74), der generaliserede begrebet om det fjendtlige publikum til „Heckler’s Veto“ i 1965. Det er uromageren, det er fredsforstyrrelsen, voldsmanden, som ved trusler, optøjer, aggression, vold og generel forstyrrelse af den offentlige orden vil tvinge sit veto igennem overfor loven – med myndighedernes assistance. Kalvens definition af begrebet foregik i anledning af det nævnte problem: de store anti-borgerrettighedsdemonstrationer i Syden, en af tressernes vigtigste politiske konflikter i USA.⁵⁴ Borgerrettighedskampen rasede fra 50’erne til

60'erne, og sorte fik efter mange års kamp definitivt lige borgerrettigheder under præsident Johnson. Skulle stater nu kunne forbyde individer faktisk at udnytte deres nyvundne borgerrettigheder, fordi det kunne udløse rasende demonstrationer med fare for den offentlige orden? Det forekom naturligvis urimeligt, som Kalven formulerede det i et retorisk spørgsmål: „Vil Forfatningen kræve, at politiet i Syden skal støtte neger-talerne? Eller vil Højesteret tillade Syden eet gigantisk Heckler's Veto?“ (cit. fra McGaffey, 55).

I en række afgørende domme støttede amerikanske domstole de sorte borgerrettighedsforkæmpere imod demonstranterne – der derved blev forhindret i at udøve Voldsmandens Veto imod de sortes borgerrettigheder. Da byen Memphis i 1963 ønskede udskydelse af integrationen af offentlige parker, bestemte Højesteret således at:

„Forfatningsmæssige rettigheder kan ikke nægtes bare fordi der foreligger fjendtlighed imod hævdelsen eller udøvelsen af dem.“ (cit. fra McGaffey 1973, 56)

Det ser ud, som om borgerrettighedssagen i 60'erne har været med til at forskyde den delikate balance mellem beskyttelse af talerens ytringsfrihed på den ene side og beskyttelsen af den offentlige orden på den anden side – til førstnævntes fordel. Således er tendensen, at beskyttelsen af First Amendment og ytringsfriheden vejer tungere end hensynet til den offentlige orden. Sådanne beslutninger kan være ganske omkostningskrævende, som da de amerikanske myndigheder i 1962 måtte postere en veritabel hær på University of Mississippi for at sikre, at een mand, James Meredith, kunne gøre brug af sine rettigheder og forblive på institutionen på trods af omfattende optøjer vendt imod ham.

Gad nu vide, om De Anstændige ville udstrække deres kritik af danskere, der bruger deres ytringsfrihed på trods af trusler og optøjer, til de sorte i Syden, der hævdede deres borgerrettigheder på trods af store menneskemængder af demonstrerende racister? 'Tegnere og islamkritikere må forvente vold, når de benytter deres ytringsfrihed som de gør' – vil dette tilbagevendende anstændige argument også kunne bruges mod Meredith, der benyttede sin frihed til at opsøge Mississippi University? Vil man sige, at de voldelige optøjer imod ham var forventelige, og han bare kunne være blevet hjemme, så var freden bevaret og de store udgifter til hans beskyttelse sparet? Det er et tankeexperiment, men man kan gætte på at

mange Anstændige i dette tilfælde snarere ville have støttet Merediths forfatningsgivne rettigheder. Men hvorfor så ikke Kurt Westergaards eller Lars Vilks' forfatningsgivne rettigheder? Det er vanskeligt at se, at forskellen kan skyldes andet end det lidet principielle, at i den første sag går Voldsmandens Veto ud over en person, man har sympati med; i Muhammedsagerne går Vetoet ud over nogle, man ikke har sympati med. Men det synes næppe rimeligt, at personlig sympati skal afgøre, hvilke personers forfatningsmæssige rettigheder der skal håndhæves, og hvilke ikke.

Efter Kalvens indlæg i borgerrettighedsdiskussionen blev problemet om det fjendtlige publikum generaliseret under hans betegnelse: Heckler's Veto – Voldsmandens Veto. „Heckler“ er den, der afbryder, den der saboterer et møde, forhindrer en meddelelse i at komme ud i offentligheden eller på anden vis hindrer en anden borger i at handle ifølge sin ret – ved at lægge så meget pres på myndighederne, at man vælger at pålægge den, der vil ytre sig, at være tavs eller holde sig tilbage fra en manifestation. Voldsmanden censurerer per stedfortræder ved med sin opstand og uro at fremprovokere en magtdemonstration hos myndighederne mod den der ytrer sig – for at pacificere taleren, der ofte endog kan blive strafforfulgt for sine modstanderes optøjer, hvis man skønner at han kunne forudsige de ville følge af hans tale eller handling.

Men hvor meget forstyrrelse skal der til, før der er tale om et Heckler's Veto – og hvordan skal man principielt vægte i balancen mellem hensynet til ytringsfrihed, hhv. offentlig orden? McGaffey afslutter sin artikel med et par interessante distinktioner. Så længe afbrydelser og buhen og så videre ikke decideret gør det umuligt for taleren at gennemføre talen, er der ikke endnu tale om Heckler's Veto – idet også publikums ytringsfrihed naturligvis skal beskyttes. Mere afgørende er spørgsmålet om beskyttelsen af den offentlige orden. For McGaffey skal indgriben imod den talende begrænses på den måde, at den kun bør forekomme, når alle forsøg på at inddæmme den truende mængde er blevet prøvet:

„I sådanne situationer må beslutningen tages til fordel for taleren. Det løser intet at give politiembedsmænd en liste over komplicerede kriterier, der er genstand for individuel fortolkning; disse kan ikke anvendes konsistent, og deres anvendelse kan ej heller bedømmes retfærdigt af domstolene. Jeg vil foreslå, at i alle tilfælde må den talendes ret til at tale være den afgørende rettighed, og den udøvende magt må tage alle de

forholdsregler, der er nødvendige for at beskytte den rettighed. Hvis de ikke gør det, så må bevisbyrden påhvile den for at vise, at der ikke var nogen anden mulig måde at opretholde ordenen på. Nationalgarden må om nødvendigt sættes ind.“ (63-64)

McGaffey støtter sin konsekvente position på et centralt argument af professor Franklyn Haiman:

„Hvordan kan en sådan ekstrem position forsvares? Simpelt hen på basis af, at enhver anden retningslinje for handling er at udsende en invitation til fjendtlige publikummer om at nedlægge veto mod retten til uenighed, når som helst de måtte ønske det.“

Hvis ikke man radikalt prioriterer den talendes ytringsfrihed kan et hvilket som helst aggressivt publikum når som helst hindre upopulære synspunkter i at komme til udtryk, hvis man er tilstrækkelig stærke og voldsparate. Det er derfor, man må støtte statens ubetingede beskyttelse af personer, der udtaler endog meget tåbelige eller afskyelige ting.

Statens kapacitet til beskyttelse er imidlertid ikke ubegrænset. Derfor løser McGaffey's og Haiman's ideelle position ikke enhver praktisk situation. I undtagelsestilfælde kan statens magtmidler være utilstrækkelige. Der kan i tilspidsede situationer, hvis man ikke tager nogen som helst forbehold overfor principperne, være tale om en selvmordspagt ved at ytre sig helt uden hensyn til situationen. Det kan dreje sig om forhold, som selv ikke myndighederne kan kontrollere. Et nyligt, uformelt eksempel var da den øverstbefalende for de amerikanske styrker i Afghanistan, general David H. Petraeus bad pastor Terry Jones i Gainesville, Florida om at undlade offentligt at afbrænde koraner med den begrundelse, at denne handling kunne bringe amerikanske soldaters liv i fare i Afghanistan – selv om handlingen naturligvis ikke er kriminel efter amerikansk lov. Det fik pastoren til at suspendere sin handling uden indgriben fra politi eller domstole.⁵⁶

I en sådan bredere sammenhæng udenfor den strikte juridiske brug af termen „Heckler's Veto“ kan det også omfatte det forhold, at det ikke er myndighederne, men voldsmanden selv, der direkte griber ind overfor den, der vil ytre sig eller har ytret sig, med henblik på at forhindre vedkommende i fri tale. Det er ikke svært at se en parallel til både Rushdie-sagen og til Jyllands-Postens Muhammedtegninger, hvor fremmedstatslige og ikke-statslige aktører forsøger at forhindre vestlige statsborgeres ytringer med trusler og vold. I Rushdie's tilfælde

var det en fremmed stat, der bekendtgjorde, at man ville myrde forfatteren, da den ytring, som man ville straffe, allerede ved bekendtgørelsen havde fundet sted. Man kan altså på sin vis sige, at Iran, personificeret ved Ayatollah Khomeini, stod over for et fait accompli, og at man følgelig ville straffe Salman Rushdie. Det terroristiske element omfatter desuden det forhold, at man ved at myrde forfatteren eller true med det ville afskrække andre i et hvilket som helst land i at ytre sig frit angående tilsvarende emner. Her er det Iran, der internationalt exekverer et Voldsmandens Veto ved at myrde personer, der er relaterede til bogudgivelsen af Salman Rushdie, efterstræbe forfatterens liv, såre andre og i det hele taget generelt true fri debat i vestlige samfund. Hvad angår kampagnen mod Jyllands-Posten, så er det også „Heckler’s Veto“ i den bredere betydning, der er relevant at anvende. Der har kun marginalt i Danmark været diskuteret om de danske myndigheder skulle indføre love, som ville forbyde publiceringen af karikaturer og religionskritik eller ulovliggøre de allerede publicerede. Det har ganske vist været diskuteret ret detaljeret i andre lande, bl.a. i Norge – og i Storbritannien, hvor man oven i købet har stemt om en lov, som reelt ville indebære en sådan kriminalisering, men hos myndighederne eller lovgiverne i Danmark har det ikke været på dagsordenen. Man kan derimod tale om et stærkt offentligt pres, som var båret frem med stor styrke pga. det internationale Voldsmandens Veto i muslimske lande. Og der var tale om krav til avisens begrænsning af sin ytringsfrihed, der gik langt ud over konstitutionel politik, dvs. politisk opførsel og fremsættelsen af politiske argumenter indenfor rammerne af Grundloven – jvf. kapitlet om Uffe Ellemann-Jensen nedenfor.

Der hvor man virkelig kan tale om drakoniske anslag mod ytringsfriheden, og hvor man kan anvende Voldsmandens Veto i den bredere betydning, er naturligvis i de løbende terroranslag, der efterfølgende har været mod Jyllands-Posten og mod enkelte udvalgte medarbejdere på avisen. Deres alvor og deres radikalitet er så ekstrem, at de i kraft af dette udgør et novum indenfor Voldsmandens Veto, der langt overgår det meste af, hvad man hidtil har kendt til i amerikansk jurisprudens og retshistorie. Vi tænker naturligvis her på attentatet mod Kurt Westergaard og de forskellige terrorplaner mod avisen, som både har været behandlet ved retten i Chicago, København og Aarhus⁵⁸ – såsom David Headleys plan om besættelse af bladhuset, hvor man ville halshugge medarbejdere og kaste deres

afhuggede hoveder ud ad vinduet til skræk og advarsel. Men for at gøre det klart: der er under alle omstændigheder ikke nogen enkel løsning på Voldsmandens Veto – staten kan i undtagelsestilfælde være nødsaget til at bøje sig for voldsmandens pres. Og dog er der én løsning – jvf. Haimans argument ovenfor – som med det samme må forkastes, nemlig generelt at give efter for trusler. Det er dog også en almen og fordragelig konklusion, som formentlig de fleste i første omgang kan blive enige om. Man vil så blot i stedet være uenige om, hvorvidt man kan rykke problematikken, så man aldrig vil komme i en sådan situation, hvor man bliver stillet overfor dette veto. Fx kunne man være mere anstændig. Man skal med andre ord bare censurere sig selv, så vil spørgsmålet om reelle krav om statslig censur slet ikke forekomme, lyder logikken. Det er reelt dette argument, der har lydt fra Anstændige som Uffe Ellemann-Jensen og Tøger Seidenfaden og andre, der på forskellig vis har bifaldet deres argumenter. Og hvis vi træder tre skridt tilbage og i det hele taget anskuer den danske Muhammedkrise og den lange kæde af sager, der vedblivende dukker op i dens kølvand, som tilfælde af „Heckler’s Veto“ i den bredere betydning af termen, så gælder det særlige for dem, at samtidig med fremmede magters voldsanvendelse tilslutter en række opinionsdannere sig „det fjendtlige publikum“ med deres egne argumenter om, at avisen reelt ikke har yttet sig for at promovere sine egne ideer, men udelukkende for at provokere og skabe vrede. Den er således selvforskyldt i forhold til den reaktion man har modtaget og den trussel, man stadig ligger under for. Disse opinionsdannere tager naturligvis afstand fra voldsanslagene, der kommer fra den kriminelle del af „det fjendtlige publikum“, men antaster ligesom dem avisens moralske ret til at fremføre sine ytringer. Det er sagen set som et tilfælde af Voldsmandens Veto. Man kunne så, som en juridisk konsekvens fra De Anstændige, efterlyse en konkret formuleret kodeks for hvordan publikationer i Danmark for fremtiden skulle undgå at bringe sig i en sådan situation, hvor man direkte påkalder sig vreden fra „et fjendtligt publikum“ ved på forhånd at tage sine forholdsregler. Hvordan kan man med andre ord rykke problematikken ved frivilligt at udøve en vis form for selvcensur – eller formuleret mere blødt; ved at lægge bånd på sig selv? Det er reelt det spørgsmål, som De Anstændige under Muhammedkrisen har taget hul på at diskutere – selv om de oftest ønsker at lægge bånd på andre end sig selv. Som vi senere skal se, er det da også dette spørgsmål

Uffe Ellemann-Jensen direkte stiller, når han drøfter den tyrkiske premierminister Erdogʻans reaktion på publikationen af karikaturerne. Og hans konklusion er netop, at man må finde en frivillighedens vej, der ikke fordrer en ændring af Grundlovens bestemmelse om, at censur „ingensinde“ kan genindføres i Danmark. Men det man stadig afventer, er nogle positivt formulerede forslag til retningslinjer for, hvordan denne selvrensning skal kodificeres og reguleres. OIC-landene og andre muslimske organisationer er her aktive med forslag til explicit lovgivning og regulering af pressen om hvilke hensyn man skal tage i omtalen af prekære emner, der tangerer muslimske eller islamistiske dogmers uforenelige forhold til demokrati og menneskerettigheder. De Anstændige i Danmark har indtil videre været befordrende for modtageligheden i den danske offentlighed for denne internationale kampagne ved deres kritik af folk, der efter deres mening ytrer sig uanstændigt. De hævder ikke, som OIC, at reglerne for selvrensning skal få karakter af egentlig lovgivning. De forestiller sig snarere, reglerne skal have karakter af en bestemt ‘tone’ for offentlig debat. Men i fraværet af klare regler for denne ‘tone’ bliver De Anstændige ufrivillige talsmænd for hvilke som helst vidt forskellige krav, ophidsede masser rundt om på kloden måtte finde på at stille. Og deres ‘tone’ bliver fuld af dobbeltstandarder og dobbeltmoral, fordi det kun er når Voldsmandens Veto fremsættes, at De Anstændige faktisk bliver aktive. Når tonen bliver overtrådt over for mere civile personer, der ikke spiller Voldsmandens kort tilbage, går De Anstændige ikke frem på banen med deres resolutioner og hårde kritik. Anstændigheden i denne forstand er derfor svanger med dobbeltmoral. Der er ikke nogen enkle løsninger på Voldsmandens Veto i et mere og mere radikaliseret samfund med løbende risiko for voldsanslag fra et „fjendtligt publikum“. Som minimum må man dog fastholde, at staten har en ufravigelig pligt til at udøve sit voldsmonopol og efter bedste evne kontrollere voldsmand og pøbel. For det er en utålelig tanke og en logisk brist, at ytringsfrihedens grænser skal bestemmes af de mindst tolerante i et samfund – eller i andre dele af verden. Det ville for alvor være at sanktionere Voldsmandens Veto som princip.

Fra Jens-Martin Eriksen & Frederik Stjernfelt: “De Anstændige”, Gyldendal 2013. ISBN 978-87-02-15085-8

Kopiering fra denne bog må kun finde sted på institutioner eller virksomheder, der har indgået aftale med Copydan Tekst & Node, og kun inden for de rammer, der er nævnt i aftalen.